

ELS HÀBITS ESPORTIUS DE LA POBLACIÓ BARCELONINA, 1995

RESUM DELS PRINCIPALS RESULTATS DE L'ENQUESTA REALITZADA PER L'ÀREA D'ESPORTS DE L'AJUNTAMENT DE BARCELONA

ANTÒNIA CAÑELLAS I JOSEP ROVIRA. Àrea d'Esports, Ajuntament de Barcelona

Aquesta enquesta té com a antecedent la realitzada també per l'Àrea d'Esports de l'Ajuntament de Barcelona, l'any 1989.¹ L'objectiu principal de l'estudi, igual com en l'anterior, ha estat el d'obtenir la màxima informació possible sobre les opinions i actituds dels barcelonins i barcelonines davant l'esport i la seva pràctica. El fet de disposar de dades anteriors permet, a més de l'estudi actual, una anàlisi comparativa i evolutiva de la dinàmica esportiva de la ciutat, que abasta des del període preolímpic fins al postolímpic.

Prenent com a univers la població barcelonina de 15 a 59 anys (1.015.145 hab.) i mantenint la proporcionalitat d'edats, sexe i districte municipal (segons les dades del padró 1991) s'ha definit una mostra de 2.022 persones. Per a un nivell de confiança del 95%, el marge d'error per a les dades totals és de 2,3%. En les dades per districtes els marges d'error augmenten considerablement. Respecte dels totals, varien en funció de la població de cada districte, des del 5,7% fins al 8,1%.

La metodologia utilitzada ha estat l'entrevista personal a domicili partint de la selecció per rutes aleatòries. El qüestionari conté un total de 68 preguntes i ha estat elaborat a partir dels mateixos

paràmetres de l'enquesta del 89. Els temes sobre els quals es pregunta en l'enquesta són tots els relacionats amb l'activitat esportiva i la seva pràctica en el temps de lleure: els índexs de pràctica esportiva a la ciutat, les activitats practicades, els equipaments utilitzats, les formes de practicar esport; les motivacions, la demanda esportiva; l'esport com a espectacle i tot un recull d'opinions al voltant de l'esport en general.

El treball de camp i la tabulació de les dades han estat realitzats per l'empresa SOFEMASA.

L'anàlisi de la pràctica esportiva a la ciutat de Barcelona

Abans de presentar els resultats i per a facilitar la interpretació i valoració de les dades, ens sembla important precisar quins han estat els criteris seguits en l'anàlisi dels índexs de pràctica esportiva a Barcelona. S'han utilitzat tres tipus d'indicadors: l'indicador de pràctica autopercebuda, l'indicador de pràctica real i l'indicador de pràctica recent. Els dos primers, utilitzats amb els mateixos termes, segons definició de J.Marcos² a l'enquesta del 1989, i el tercer s'ha introduït com a nou indicador en aquesta enquesta del 1995.

L'indicador de pràctica autopercebuda reflecteix la percepció que té el propi ciutadà sobre si es considera practicant esportiu o no. La pregunta que se li fa és: "Pot dir-me si practica cap esport, més d'un, cap o si abans en practicava i ara no? Ens referim a qualsevol mena de

pràctica esportiva, encara que es faci sense regularitat, fins i tot si es fa a l'estiu o durant les vacances". Es considera subjectiu perquè a l'entrevistat no se li especifica quines són les activitats que es consideren esport, queda a criteri seu decidir-ho. Les categories que s'extrauen d'aquest indicador són les de "practicant esportiu" (tots els que responen que practiquen, almenys, un esport) i "no practicant" (els que diuen que no fan cap esport actualment).

Amb l'indicador de pràctica real s'intenta afegir una major concreció al concepte de practicant esportiu. Se li presenta a l'entrevistat una llista de 59 activitats fisicoesportives (taula 1) i se li pregunta quina o quines són les que practica i amb quina freqüència realitza cadascuna d'elles a partir de les següents opcions: "tres o més vegades a la setmana; una o dues vegades a la setmana amb menys freqüència; només durant les vacances". Dels resultats obtinguts se n'extrau les categories de:

- practicants esportius: els que practiquen, almenys, una de les activitats mostrades, independentment de la freqüència,
- practicants esportius regulars: practiquen almenys una de les activitats mostrades amb una freqüència mínima d'un cop per setmana,
- practicants esportius ocasionals: practiquen almenys una de les activitats mostrades amb menor freqüència o només durant les vacances,
- no practicants: els que no practiquen cap activitat.

1. Al mateix temps, l'antecedent més immediat de l'enquesta que es va realitzar l'any 1989 va ser *Los hábitos deportivos de los españoles*, de M. GARCIA FERRANDO (1985), que es va utilitzar com a referència a l'hora d'elaborar el qüestionari.

2. MARCOS, J.: *Pràctica esportiva i actituds envers l'esport a la ciutat de Barcelona*. Àrea d'Esports, Ajuntament de Barcelona, 1989.

Taula 1
Llista de les 59 activitats fisicoesportives presentades als enquestats, 1995

Activ. subaquàtiques	Esquí nàutic	Muntanyisme/excursion/ orientació
Arts marcial	Esquí/esports neu	Musculació
Atletisme	Exercicis gimnàstics a casa	Natació (curses, salts, waterp., sincronitzada)
Bàdminton	Fúting/jogging	Natació recreativa
Ball	Frontó	Passejar
Bàsquet	Futbol	Patinatge
Beisbol/softbol	Futbol americà	Patins en línia
Billar	Futbol sala	Pentatló/tetratló
Bitlles/petanca	Gimnàst. competició	Pesca/caça
Boxa	(artista/esport)	"Puenting"/"Barranquisme"
Caminar/Trekking	Gimnàst. manten/ aeròbic/gim. jazz	Rem/piragüisme/rafting
Ciclisme/ciclotur/mount. bi- ke/trialsin	Golf	Rugbi
Culturisme	Halterofília	Tennis
Dansa	Handbol	Tennis de taula
Dards	Hípica/polo	Tir amb arc
Escacs	Hoquei herba	Vela
Escalada/espeleologia	Hoquei patins	Voleibol
Esgrima	loga	Windsurfing
Esports aeris	Lluita	Altres: ... (opció oberta)
Esports del motor	Monopati	
Esquaix	Motonàutica	

De fet, en la descripció d'aquest indicador hi trobem la definició de "pràctica esportiva" que serveix de marc conceptual en aquesta recerca. Ho remarquem perquè no hi ha una definició estàndard de "fer esport". Estudis realitzats des de diferents sectors així ens ho confirmen: hem observat grans diferències entre xifres sobre dades similars en enquestes, fins i tot realitzades amb la mateixa població mostral. Des de l'àmbit de la salut, per exemple, es valora com a pràctica regular la realització d'un exercici físic intens (que faci suar), almenys, dues vegades per setmana.³

El que definim com a indicador de pràctica recent ha estat introduït en l'enquesta del 1995 per reforçar les dades que ens proporciona l'indicador de pràctica real. Sobre la mateixa llista de 59

activitats es pregunta a l'enquestat quina o quines ha practicat i quantes vegades en les dues darreres setmanes anteriors a l'entrevista, a més del temps (valorat en minuts) que ha destinat a cadascuna d'elles.

Les fonts utilitzades per a les taules i gràfics són les dues enquestes de l'Àrea d'Esports de 1989 i 1995 (se citen com a Barcelona 89 i Barcelona 95). Quan s'utilitzen altres fonts s'especifiquen en el lloc corresponent.

Observant les dades de les taules 2 i 3, que recullen els índexs dels que fan esport o no a Barcelona segons els tres tipus d'indicadors, veiem com el nombre de persones que s'autoidentifiquen com a practicants esportius (46%) és molt inferior al nombre dels que definim com a practicants "reals" (64%). Aquesta

diferència, que ja va manifestar-se en l'estudi del 89, ens fa suposar que hi ha moltes persones que no es consideren practicants esportius i, en canvi, realitzen alguna activitat física, fins i tot amb regularitat. Tanmateix, també es fa evident que el concepte d'esport més generalitzat entre la població té un significat més restringit. Quan es pregunta sobre la realització d'alguna pràctica esportiva no sempre es pensa en activitats com caminar, passejar, la dansa... que formen part d'un concepte més ampli que agrupa tot el que diríem "activitats fisicoesportives" i que nosaltres tractem genèricament com a esport.

La comparació amb les dades corresponents a enquestes molt similars, realitzades en els àmbits d'Espanya⁴ i de Catalunya,⁵ ens permet veure que el nivell de pràctica esportiva a la ciutat de Barcelona és superior a les mitjanes generals del país.

A Barcelona, la meitat de les persones entre 15 i 59 anys fan esport al menys un cop per setmana

L'anàlisi dels índexs per les diferents variables i, sobretot, la comparació amb les dades de l'enquesta del 89, ens mos-

3. Àrea de Salut Pública. Institut Municipal de la Salut: *Enquesta de Salut 1992-93, 1995*.

4. Generalitat de Catalunya, Secretaria General de l'Esport: *Enquesta sobre la pràctica d'activitats fisicoesportives a Catalunya, 1995*.

5. GARCIA FERRANDO, M.: *Los españoles y el deporte (1980-1990). Un análisis sociológico*. Instituto de Ciencias de la Educación Física y el Deporte, 1991.

Taula 2
Índexs de pràctica esportiva a Barcelona, 1995 / Catalunya, 1990⁽¹⁾ / Espanya, 1990⁽²⁾, segons el tipus d'indicador
 (Base: total de la població)

Indicadors	Practicants esportius			No practicants esportius		
	Barcelona 1995 (Base: 2.022) %	Catalunya 1990 (Base: 2.500) %	Espanya 1990 (Base: 4.625) %	Barcelona 1995 (Base: 2.022) %	Catalunya 1990 (Base: 2.500) %	Espanya 1990 (Base: 4.625) %
Pràctica autopercebuda	46	35	35	54	65	65
Pràctica real:						
total	64	64	34	36	36	66
regular	51	47	20	-	-	-
ocasional	13	17	14	-	-	-
Pràctica recent	53	35 ⁽³⁾	-	47	-	-

(1) Enquesta sobre la pràctica d'activitats físicoesportives a Catalunya, 1990. Secretaria General de l'Esport, 1995.

(2) M. GARCÍA FERRANDO. Encuesta sobre los hábitos deportivos de los españoles, 1990. Instituto de Ciencias de la Educación Física y del Deporte.

(3) Aquesta dada està extreta de l'enquesta sobre activitat física i salut, 1990 (sobre una mostra de 1.000) del Departament de Sanitat i Seguretat Social de la Direcció General de Salut Pública.

Taula 3
Índexs de pràctica esportiva a Barcelona, 1995-1989. Dades totals i per sexe
 (Base: total de la població)

Bases:	1989			1995		
	Total (3.507)	Homes (1.719)	Dones (1.788)	Total (2.022)	Homes (989)	Dones (1.033)
	%	%	%	%	%	%
Pràctica regular	47	59	35	51	57	45
Pràctica ocasional	29	25	32	13	14	12
No practica cap esport (*)	24	15	33	36	29	43
Pràctica recent	-	-	-	53	61	45
Pràctica autopercebuda	50	39	40	46	56	36

(*) segons l'indicador de pràctica real. Tant en les taules i gràfics, com en el text, s'utilitza freqüentment com a referència base la subpoblació "practicants esportius" i "no practicants". Volem aclarir que, si no s'especifica el contrari, l'indicador de procedència és el de pràctica real.

tra que la pràctica esportiva tendeix cap a una evolució qualitativa. En primer lloc, s'observa una consolidació de la pràctica esportiva, que es manifesta com un hàbit regular entre la meitat dels adults a Barcelona. Els que fan esport, almenys un cop per setmana, que l'any

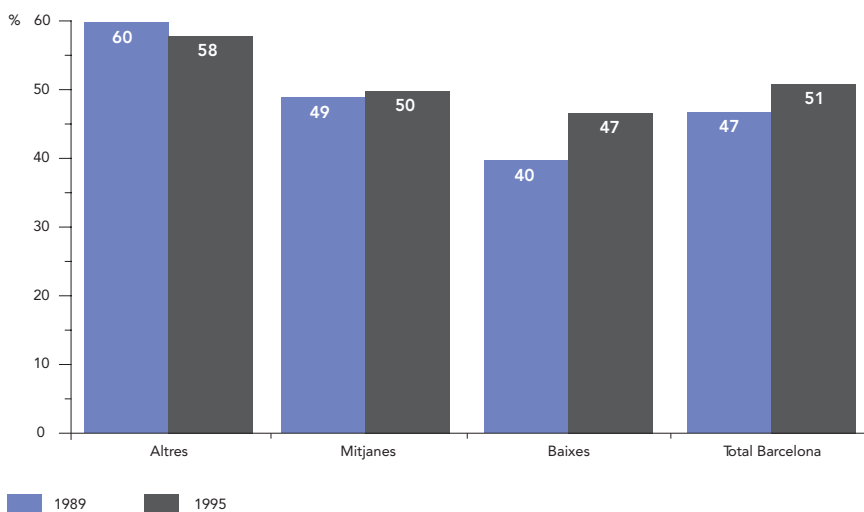
1989 eren el 47 % (percentatge que en aquell moment ja es va valorar com a alt en relació als índexs d'altres ciutats europees), s'han incrementat en 4 punts: 51%, al 1995. Aquest resultat es reafirma amb les dades dels que han realitzat alguna activitat física les dues setmanes ante-

riors a l'entrevista, amb un percentatge global del 53%. Per altra banda, els que fan esport de forma ocasional han disminuït significativament i, de la mateixa manera, s'ha incrementat el nombre de persones que actualment no fan cap tipus d'activitat. D'aquests darrers, hi ha un 31% que anteriorment n'havia fet força i un 33% que no n'ha fet mai; aquest percentatge ha tingut una important disminució respecte de 1989, que era del 47%.

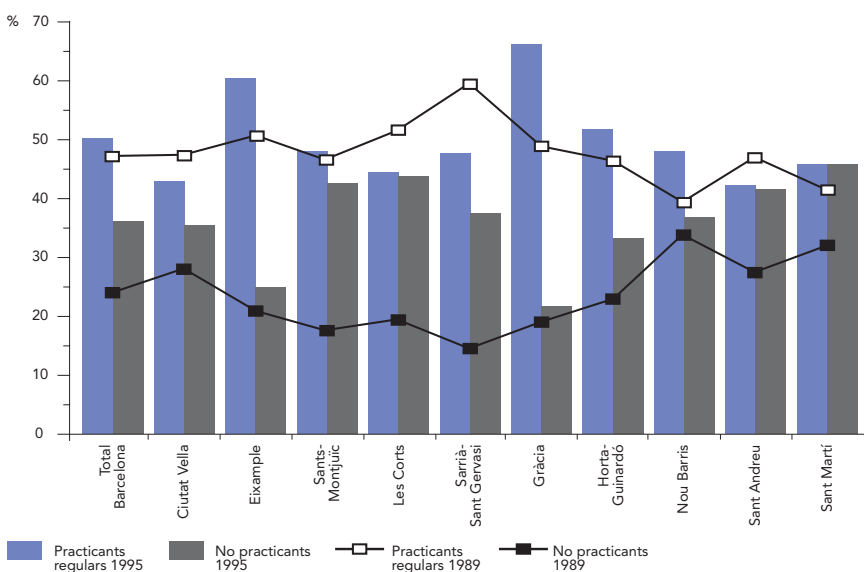
Un altre increment notable respecte del 1989 és el que es produeix entre les dones que fan esport regularment; percentatge que, tot i que encara és inferior al dels homes, ha augmentat de 10 punts. Segons el mateix indicador, els homes mostren un petit descens (2 punts); en canvi, segons l'indicador de pràctica recent, el percentatge és superior (61%).

Entre categories socioeconòmiques, malgrat que es mantenen encara les

Gràfic 1
Evolució dels practicants regulars (1989-1995), segons categoria socioeconòmica
(Base: total de la població)

Gràfic 2
Índex de pràctica esportiva 1989-1995, per districtes
(Base: total de la població)

desigualtats, és significatiu també l'increment de practicants regulars entre les categories baixes.

Pel que fa a la les dades per districtes (gràfic 2), hem de precisar que la utilitat de la informació que ens proporciona aquesta variable està més orientada a l'anàlisi de les tendències que al valor dels percentatges per si mateixos. En dispersar la mostra de ciutat en 10 submostres, una per cada districte, augmenten els marges d'error i les dades perden fiabilitat estadística. Hem seleccionat, en el gràfic núm. 2, les dades que mostren l'evolució dels practicants regulars i dels no practicants, la distribució dels quals és més desigual l'any 1995 que el 1989.

Com a síntesi, destaquem els dos aspectes fonamentals que caracteritzen la pràctica esportiva de lleure a la ciutat de Barcelona:

– Per una banda, es dedueix una tipologia de pràctica esportiva molt lligada a la constància. L'augment de practicants regulars i dels no practicants i la disminució dels que només fan esport de tant en tant, ens indica que en aquests moments l'esport, en termes generals, ha anat trobant el seu lloc dins la quotidianitat dels barcelonins. Ha afermat la seva posició com a hàbit del temps de lleure, tant pel que fa a l'ampli sector de persones que el practiquen com per les actituds que suscita, en un sentit més qualitatiu. Es manifesta una creixent maduresa respecte al nivell d'exigència del que significa ser practicant esportiu, relacionat a una certa freqüència i a una certa

intensitat (sense la qual es difícil parlar de repercussions en la salut).

– Per altra banda, i en relació als desequilibris socials, també reflectits en aquest àmbit, es fa evident una important aproximació de la pràctica esportiva cap als sectors més desfavorits. Ens referim sobretot als augments de practicants regulars entre les capes socials baixes i entre les dones.

Caminar, nedar, fer gimnàstica de manteniment... són les activitats més practicades de forma regular a Barcelona

De la resposta dels entrevistats sobre quines són les activitats que practiquen i amb quina freqüència, hem seleccionat els rànquings corresponents a les categories de practicants esportius, practicants regulars i practicants en les dues setmanes anteriors a l'enquesta (taula 4).

Hem vist com la freqüència amb què es realitzen les activitats fa variar els percentatges de la gent que les practica. L'ordre de preferències varia segons els tipus d'activitat.

La natació és l'activitat més practicada pel total d'enquestats, sense tenir en compte la freqüència. És la que més es fa "només a les vacances".

Caminar/trekking és una activitat molt practicada i es fa amb més regularitat que la natació. Puja la seva posició entre les activitats més regulars.

El ciclisme, malgrat tenir una freqüència alta de pràctica regular setmanal, és una activitat practicada també per

molta gent de tant en tant o només durant les vacances.

La gimnàstica de manteniment/aeròbic/gimjazz... i el futbol són activitats més relacionades amb la pràctica regular.

En contrastar les activitats més practicades per homes i dones veiem que hi ha diferències significatives. Quan a tipus d'activitats, el futbol i el futbol sala es mantenen com a activitats preferent-

ment masculines. Entre les dones, gairebé tota la pràctica esportiva es concentra entre les quatre primeres activitats mentre que entre els homes es dona una major diversitat.

En la taula 5 hem reunit diversos rànquings d'activitats més practicades procedents de diferents estudis sobre pràctica esportiva, perquè comprovem que, malgrat les diferències de criteris o metodologies, es manifesta una tendèn-

Taula 4
Rànquings de les activitats més practicades, 1995

Les activitats més practicades pel total de la població, sense tenir en compte la freqüència (regular+ocasional), 1995

Bases	Total població (2.022)	Homes (989)	Dones (1033)
1a.	Natació	Natació	Natació
2a.	Caminar/trekking	Futbol	Caminar/trekking
3a.	Passejar	Ciclisme	Passejar
4a.	Ciclisme	Futbol sala	Gimnàstica mantenim.
5a.	Gimnàstica mantenim.	Caminar/trekking	Ciclisme

Les 5 activitats més practicades regularment, 1995
(Base: practicants regulars)

1995 Bases	Total (1.013)	Homes (553)	Dones (460)
1a.	Caminar/trekking	Caminar/trekking	Caminar/trekking
2a.	Passejar	Passejar	Passejar
3a.	Natació	Futbol	Gimnàstica mantenim.
4a.	Gimnàstica mantenim.	Futbol sala	Natació
5a.	Ciclisme	Ciclisme	Exerc. gimnàst. a casa

Les 5 activitats més practicades les dues darreres setmanes, 1995
(Base: han practicat al menys 1 esport les dues darreres setmanes)

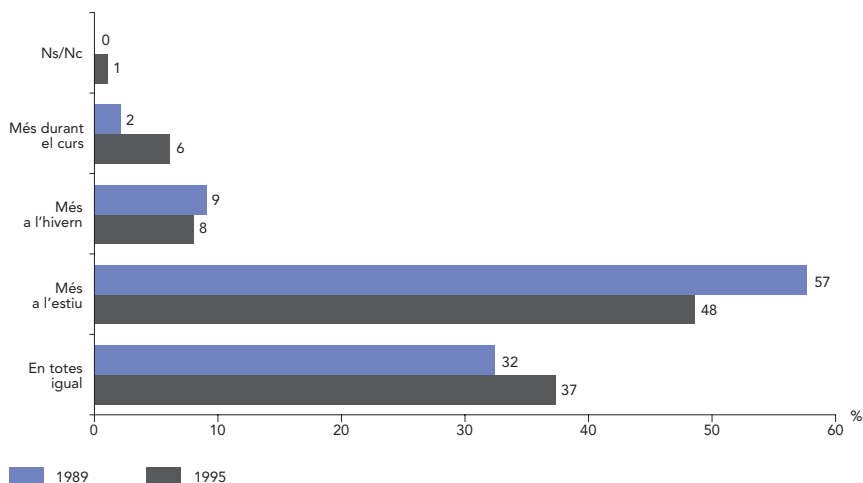
1995 Base:	Total (1.062)	Homes (599)	Dones (463)
1a.	Caminar/trekking	Futbol	Gimnàstica mantenim.
2a.	Gimnàstica mantenim.	Futbol Sala	Caminar/trekking
3a.	Natació	Caminar/trekking	Natació
4a.	Futbol i passejar	Ciclisme	Passejar
5a.	Ciclisme	Natació	Ciclisme

Taula 5
Rànquings de les activitats físicoesportives més practicades pel total de la població (sense tenir en compte la freqüència). Comparació entre dades de diferents estudis
 (Bases: totals població)

Barcelona 1995 (Base: 2.022)	Barcelona 1990 ⁽¹⁾ (Base: 1.000)	Barcelona 1989 ⁽²⁾ (Base: 3.500)	Catalunya 1990 ⁽³⁾ (Base: 2.500)	Espanya 1990 ⁽⁴⁾ (Base: 4.625)
Natació	Natació	Natació	Natació	Natació
Caminar/trekking	Gimnàst. manten.	Billar	Caminar	Futbol
Passejar	Tennis	Escacs	Billar	Bàsquet
Ciclisme	Futbol	Muntanyisme	Gimnàst. manten.	Tennis
Gimnàst. manten.	Ciclisme	Gimnàst. manten.	Excursionisme	Ciclisme

(1) Sondeig telefònic sobre els hàbits esportius dels barcelonins, 1990. Àrea d'Esports. Ajuntament de Barcelona.
 (2) Enquesta sobre els comportaments esportius de la població adulta barcelonina, 1989. Àrea d'Esports. Ajuntament de Barcelona.
 (3) Enquesta sobre la pràctica d'activitats físicoesportives a Catalunya, 1990. Secretaria General de l'Esport
 (4) Enquesta sobre Los hábitos deportivos de los españoles, 1990. M.García Ferrando. Instituto de Ciencias de la Educación Física y el Deporte.

Gràfic 3
Època de l'any en què es fa més esport
 (Base: practicants esportius)

cia general que ens sembla coherent amb el conjunt de respostes. En comparar-les,⁶ veiem que la natació sobresurt pel seu nombre de practicants, en tots els

àmbits i al llarg del temps. Aquesta preferència es confirma també en altres moments de l'estudi, com per exemple en la demanda d'equipaments o en la

d'activitats que no es realitzen i es voldrien realitzar.

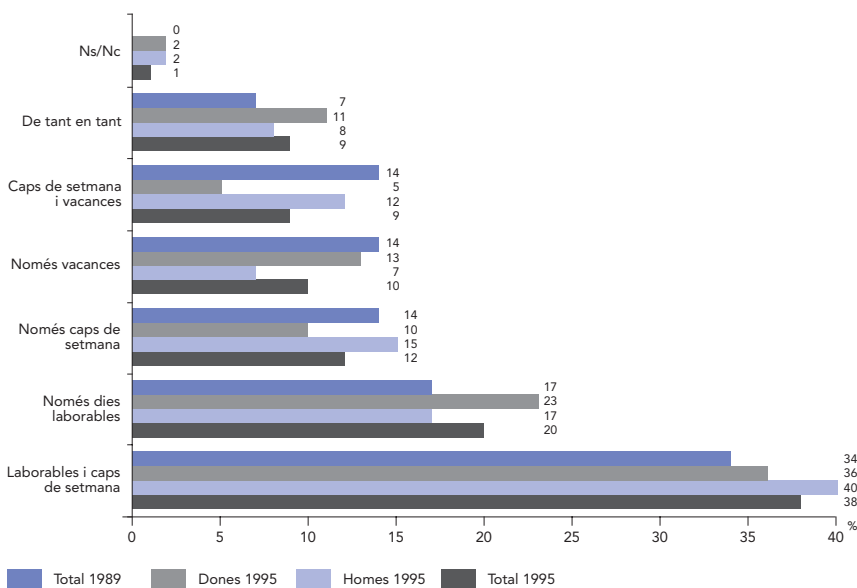
L'esport és una activitat que es practica preferentment de forma col·lectiva

Les dades totals mostren una major tendència cap a la pràctica esportiva compartida que cap a la individual. Malgrat haver-hi un 37% de persones que habitualment practiquen en solitari, la preferència de fer esport amb amics i familiars és superior. En detallar l'anàlisi de la resta de variables veiem alguna diferència a ressaltar: la pràctica esportiva amb amics supera la mitjana de forma significativa entre els homes i entre les edats que van dels 15 als 24 anys. En canvi, la pràctica amb familiars és significativament superior entre les dones i les edats de 35 a 59 anys. Les dones i el grup de 45 a 59 anys fan més esport en solitari que la resta.

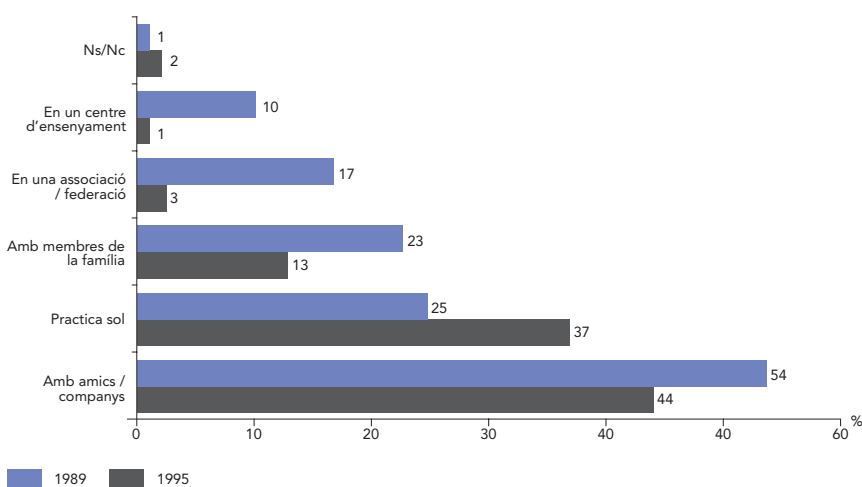
La pertinença a clubs i associacions esportives es manté estable: un 21% l'any 1995 i un 23% l'any 1989; i també el nombre de persones amb llicència federativa: 13% el 1989 i 14% el 1995. Entre ambdues dades no hi ha diferència estadística significativa de 1989 a 1995. En canvi, sí que hi ha signifi-

6. Metodològicament, no és correcta la comparació perquè, encara que sabem que l'indicador és comú a totes les dades (=pràctica ocasional + pràctica regular), l'opció d'activitats no és la mateixa en totes les enquestes. Per exemple, entre les dues enquestes de Barcelona (89 i 95), no es pot fer la comparació ja que, el 89, les activitats no tradicionalment esportives es van tractar separatament i en l'enquesta actual s'ha presentat un llistat únic i amb noves activitats.

Gràfic 4
Periodicitat de la pràctica esportiva
 (Base: practicants esportius)

Gràfic 5
Com es practica esport més habitualment
 (Base: practicants esportius)

cació entre els percentatges d'homes i de dones que pertanyen a un club o associació esportius, 25,7% i 16% respectivament. Entre els grups d'edats, els més joves (15 a 19 anys) són els que tenen una proporció d'associats més gran, i els més grans (45 a 59 anys), els que menys.

En comparació amb les dues enquestes de referència en els àmbits de Catalunya (Secretaria General de l'Esport, *op.cit.*) i Espanya (GARCÍA FERRANDO M., *op.cit.*), el nivell d'associacionisme a Barcelona (21%) se situa prop de la mitjana de Catalunya (22%) i molt per damunt de la d'Espanya (12%). Pel que fa als percentatges de persones que fan esport amb llicència federativa, es dona també superioritat numèrica a Barcelona, que té un 13% de federats, pel 6% de l'Estat.

Quant a les raons per les quals la gent s'associa es manté com a prioritària, tot i haver disminuït en dades percentuals, la vinculada a la regularitat de la pràctica. Dels altres tipus de motius destaquem l'augment dels que es fan socis d'un club per tradició familiar (han passat del 5% al 13%) i el descens dels que ho fan per tenir accés a bones instal·lacions (del 13% al 3%).

Per altra banda, els arguments que es donen com a prioritaris per no pertànyer a un club o associació esportius, l'any 1995 presenten una distribució més dispersa que el 1989, quan les raons més fortes eren la incompatibilitat d'horaris i les quotes cares. En l'actualitat, aquestes dues raons han perdut pes i n'han aparegut altres de noves (gràfic 8).

Una altra dada interessant de constatar és el nombre de persones que no solament realitzen pràctica esportiva com a socis d'un club: un 35% dels associats segueixen les competicions esportives, un 27% fan activitats socials i un 7% activitats directives.

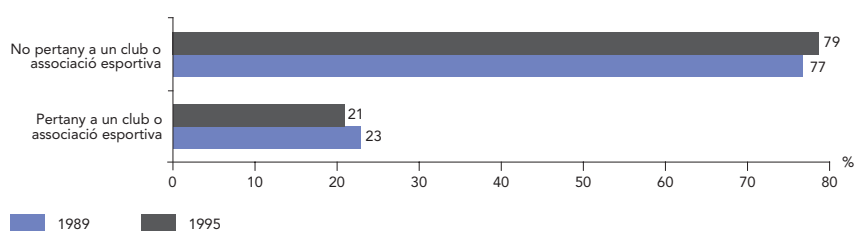
L'interès per la pròpia activitat és el motiu principal per fer esport

Les motivacions dels practicants esportius no han experimentat massa canvis respecte de 1989. En general, es manifesta un major interès per l'activitat en si mateixa i pel seu vessant lúdic. Aquesta tendència és més acusada entre els homes, mentre que per a les dones tenen molt més pes els motius relacionats amb la salut i el manteniment de la forma física.

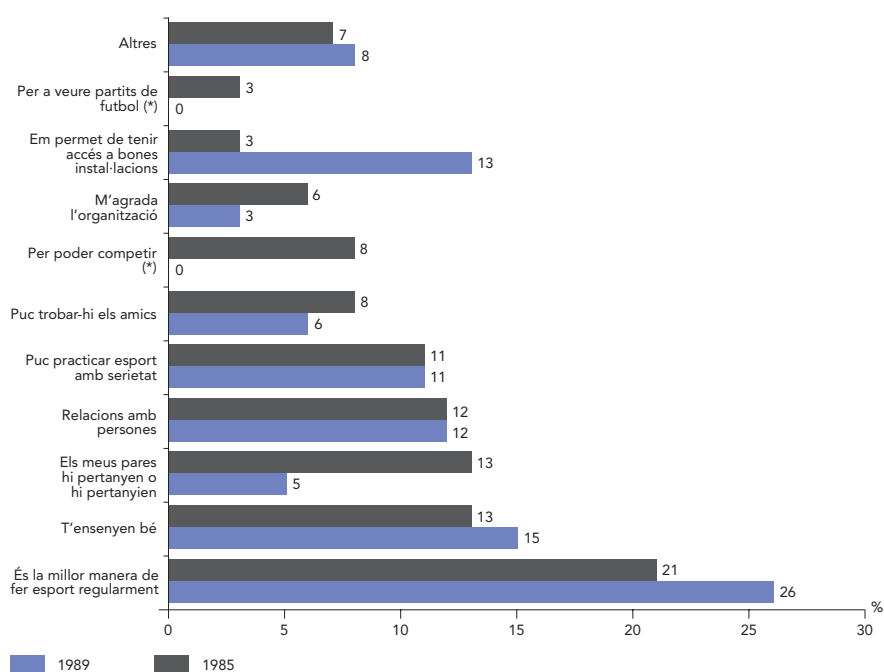
L'escala dels principals motius per fer esport té també diferents valors segons les edats. "Fer esport per diversió" té un percentatge superior, amb significació estadística, entre els més joves (15-19 anys) i inferior, en la situació inversa, entre els més grans (45-59 anys). Per a aquests darrers, en canvi, "mantenir la salut" és més important que per a la resta. Amb percentatges baixos, però amb significació estadística, fer esport per evasió és més freqüent entre els 35 i 44 anys i "mantenir la línia" ho és entre els 20 els 24 anys.

Per altra banda, les raons adduïdes pels enquestats que no practiquen esport, van molt lligades a la manca de temps, al cansament o a la falta d'interès

Gràfic 6
Associacionisme esportiu
(Base: total població)

Gràfic 7
Principal motiu per associar-se a un club esportiu
(Base: socis d'un club esportiu)

(*) Respostes extretes del grup "altres motius" per considerar que tenen prou significació.

i no a factors infraestructurals o d'oportunitats. On sí que s'ha detectat un canvi notable és en la falta de formació esporti-

va en l'etapa escolar, que ha deixat de ser un argument significatiu per als no practicants. Aquesta dada reflecteix, com a

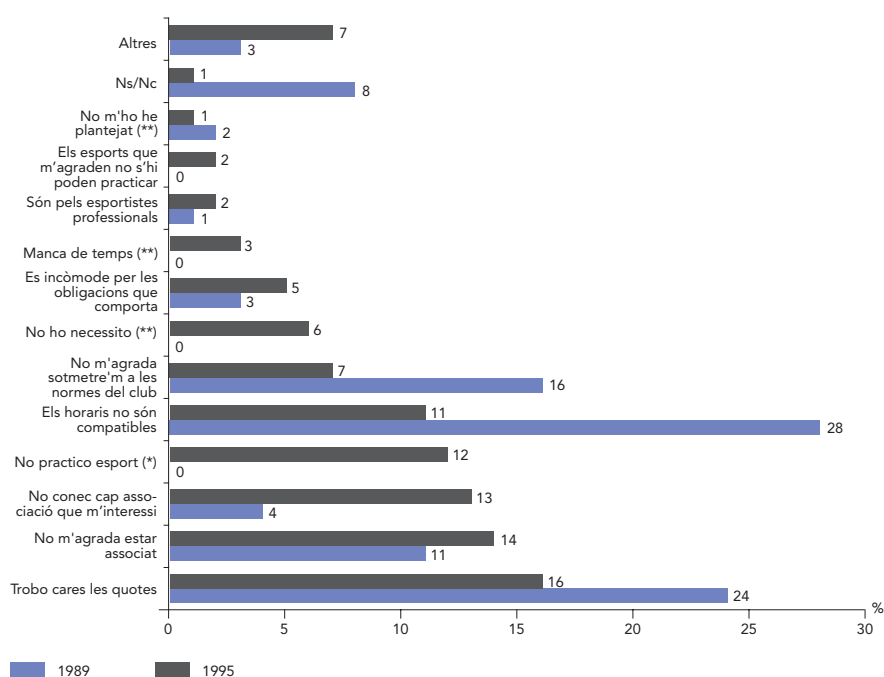
resultat, l'esforç de les polítiques institucionals de promoció de l'esport i l'educació física escolar en els darrers anys.

Observant els antecedents dels que no fan esport actualment, es pot veure també els efectes de l'evolució de la pràctica esportiva des del 89 (gràfic 11). No hi ha tantes persones que mai hagin fet esport, n'hi ha més que n'han practicat alguna vegada, encara que hagi sigut poc, i els que n'havien fet força anteriorment es mantenen estables. Tanmateix, es repeteixen les diferències per sexe: hi ha més homes entre els que han fet força esport anteriorment i més dones entre els que mai n'han practicat. Per edats, aquests efectes evolutius es veuen reforçats en les dades: a mesura que l'edat avança, augmenta proporcionalment el nombre de persones que mai no han realitzat cap activitat esportiva.

L'abandonament de la pràctica esportiva es produeix d'una manera similar respecte del 1989, encara que es localitza un cert creixement (4 punts) en la franja dels 15 als 17 anys. Es manifesta una relació lògica entre l'edat de l'enquestat i l'edat en què s'abandona l'esport: a mesura que avança l'edat és més alt el percentatge de persones que més tard abandonen la pràctica esportiva.

Les raons principals per les quals es va deixar de fer esport no han experimentat massa variacions des de 1989. La manca de temps, que hem vist com l'argument majoritari dels que no fan esport, es confirma aquí també com a primer motiu d'abandonament de la pràctica esportiva. Els compromisos per-

Gràfic 8
Principals motius per no estar associat
 (Base: no associats a un club esportiu)

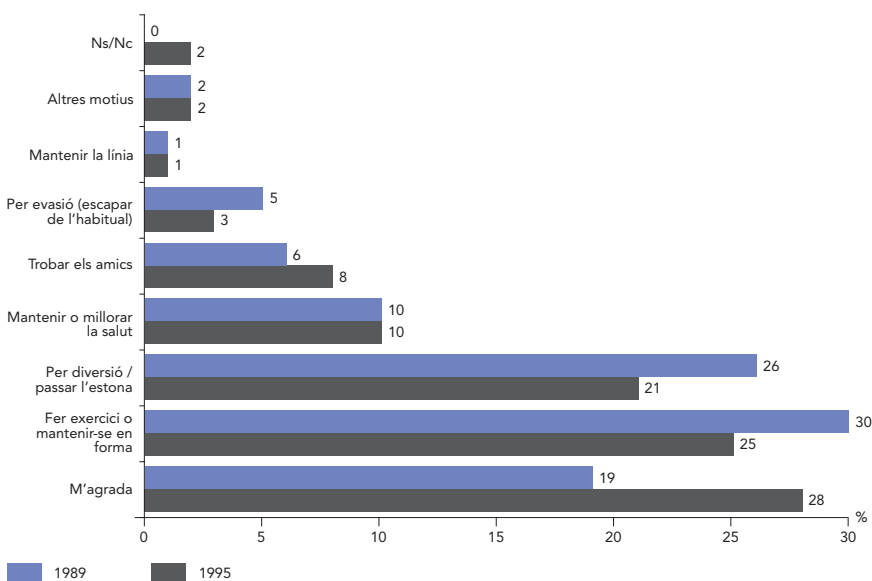
(*) L'any 1989 no hi havia aquesta opció de resposta.
 (**) Respostes extretes del grup "altres", desglossades.

sonals (casar-se i tenir fills) i professionals (inici de l'etapa laboral) són altres factors condicionants per als qui deixen l'esport.

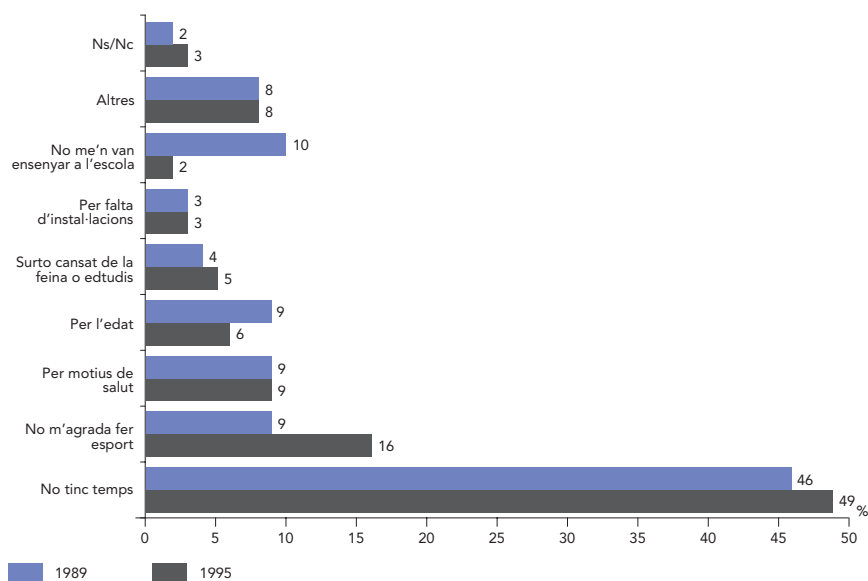
Per a les dones, és més alt el percentatge d'abandonament en tenir fills i a la finalització dels estudis (on la pràctica esportiva forma part de l'activitat curricular obligatòria); en canvi, entre els homes, ho és més el fet de casar-se i l'inici de l'etapa laboral. Segons l'edat, els motius d'acabar amb la realització

d'una activitat esportiva estan molt lligats als interessos més propis de cada etapa: entre els més joves (15-19 anys) predomina el fet de tenir preferència per altre tipus d'activitats. La franja dels 20 als 24 anys atribueix l'abandonament, amb major proporció que la resta, a la finalització dels estudis i a l'inici de l'etapa laboral. Tenir fills té més significació, com a raó d'abandó, entre els de 35 a 44 anys, i casar-se en té més entre els de 45 a 59 anys.

Gràfic 9
Principal motiu per fer esport
(Base: practicants esportius)

Gràfic 10
Principal motiu per no fer esport
(Base: no practicants)

Els que fan esport utilitzen tant les instal·lacions esportives com d'altres espais oberts

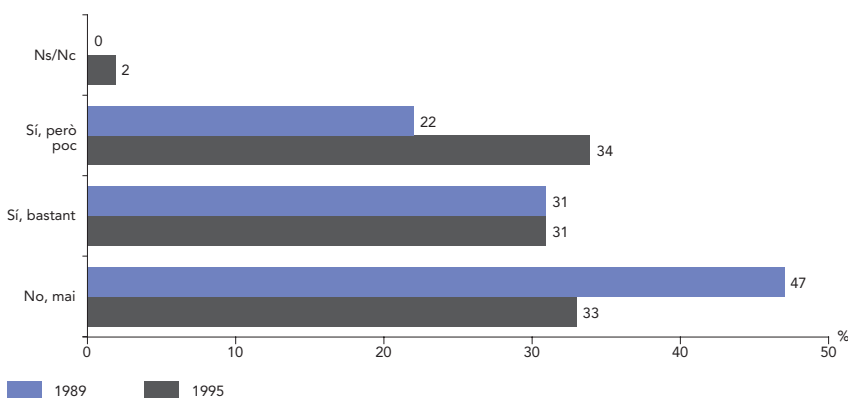
Quan hem preguntat als que fan esport si el realitzen en una instal·lació esportiva, hem trobat que, mentre que hi ha un 43,6% que les utilitza de manera habitual i un 13,1% que ho fa ocasionalment, hi ha un 41,9% que no les fa servir mai. Així, un important segment dels practicants està fora dels circuits dels equipaments esportius i no li calen per a desenvolupar una pràctica regular.

Els usuaris d'instal·lacions esportives són majoritàriament homes, joves entre 15 i 24 anys i les persones d'estatus social més alt. En canvi, entre els que fan esport fora de les instal·lacions esportives, hi ha més dones, persones d'edat adulta (de 35 a 59 anys) i els d'estatus social baix. Aquestes dades mostren coherència amb les de les activitats més practicades per aquests mateixos grups.

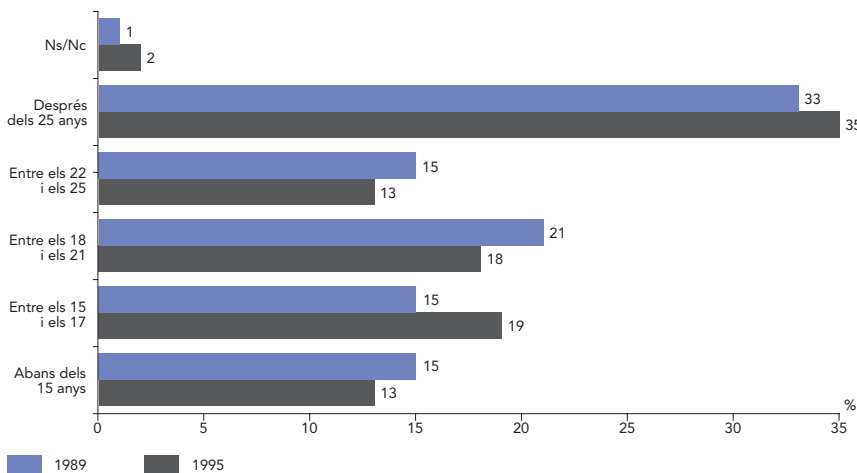
Entre els practicants esportius usuaris d'instal·lacions, es fa palès un equilibri entre l'ús d'instal·lacions esportives públiques (37%) i el de privades (38%). Això significa un important augment de la utilització de les instal·lacions públiques des del 1989, en el qual el percentatge era del 24%.

Relacionant l'ús de les instal·lacions amb l'oferta d'espais esportius (gràfic 15) veiem com, malgrat que en termes quantitius els espais esportius privats són molt superiors als públics, en termes d'ús

Gràfic 11
Ha practicat esport anteriorment?
 (Base: no practicants)

Gràfic 12
Edat d'abandonament de la pràctica esportiva
 (Base: no practicants esportius que havien practicat esport anteriorment)

els percentatges són molt iguals. Això confirma que l'oferta d'espais, pel que fa a l'ús real, és molt més equilibrada.

Tal com s'havia comentat en un article sobre l'evolució de l'oferta d'espais esportius a Barcelona (núm. 4

d'aquesta mateixa revista), la tipologia d'equipament esportiu públic que més s'ha incrementat és la dels pavellons esportius multifuncionals (amb piscina, gimnàs...), amb una alta capacitat d'usuaris. En canvi la major part d'espais

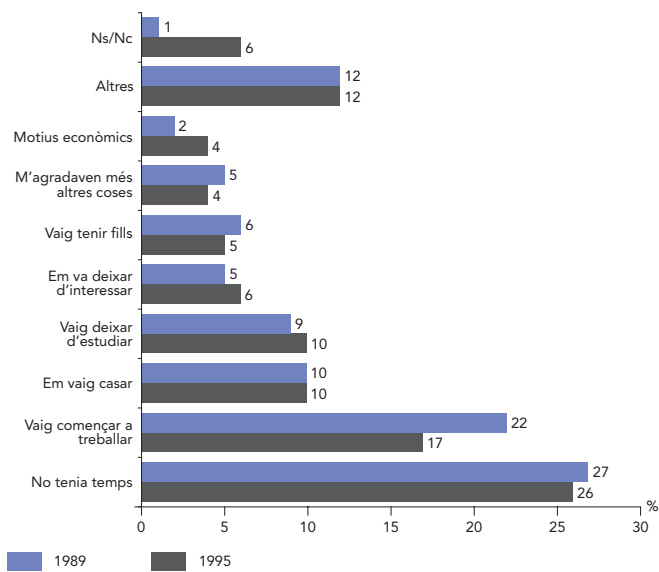
esportius del sector privat la formen els gimnasos petits. En aquest cas, si la unitat de mesura fos el nombre de m² d'espai esportiu útil, potser la diferència entre oferta privada i oferta pública seria menor o pràcticament inexistent.

Per altra banda, la desviació que s'observa cap a un major ús de les instal·lacions escolars privades enfront de les públiques, té una major correspondència amb les dades del cens d'espais esportius.

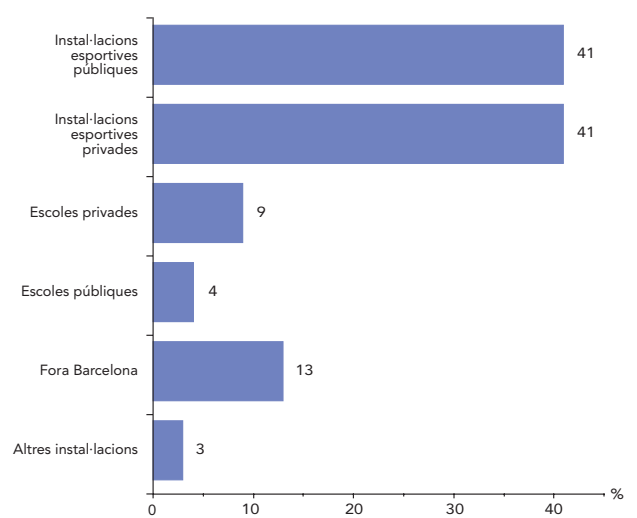
Quan s'analitza el grau de satisfacció entre els usuaris de les instal·lacions esportives, veiem que el resultat mostra un percentatge molt elevat: el 95% dels usuaris es mostren satisfets i sols un 5% es declara insatisfet. En aquest aspecte no hi ha pràcticament diferències remarcables entre homes i dones. Els més joves (15-19 anys) són els que mostren menys insatisfacció i, entre estaments socials, el major grau d'insatisfacció el mostra la classe mitjana.

La tendència de la pràctica esportiva al carrer (fúting, jòging, patinatge, ciclisme...) que s'observa des de fa uns anys i en progressiu augment, queda clarament reflectida en les dades d'aquesta enquesta: hi ha un 42% dels practicants esportius que realitzen la seva pràctica exclusivament en algun o alguns d'aquests espais, a més dels altres practicants usuaris d'instal·lacions que també els utilitzen. Com es pot veure en el gràfic 16, l'espai més utilitzat habitualment és el carrer (sobretot pels que no utilitzen mai instal·lacions esportives), seguit dels parcs. La muntanya i el mar/port són els

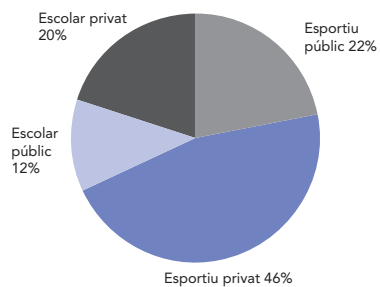
Gràfic 13
Principal motiu de l'abandonament de la pràctica esportiva
 (Base: no practicants esportius que n'han practicat anteriorment)

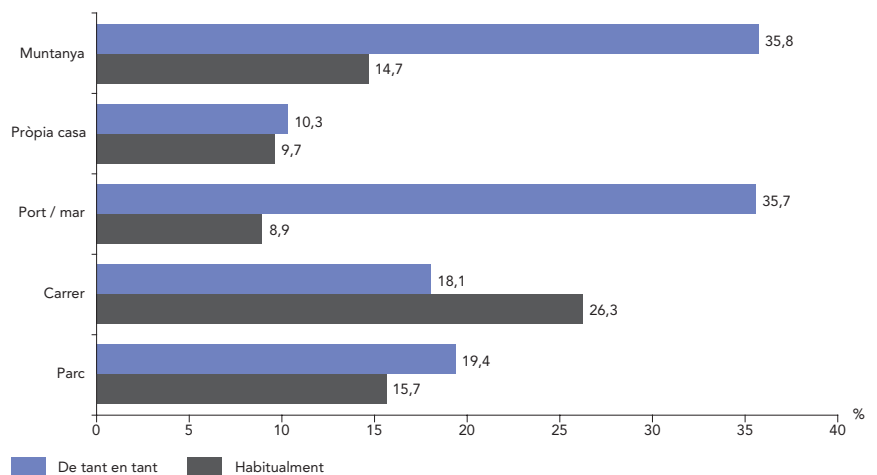
Gràfic 14
Instal·lacions esportives utilitzades, 1995
 (Base: usuaris d'instal·lacions esportives)

Gràfic 15
Distribució de l'oferta d'espais esportius a Barcelona, segons sectors titulars

Gràfic 16
Altres espais utilitzats per a la pràctica esportiva, 1995
 (Base: practicants esportius)

dos espais més utilitzats de tant en tant.

Els sectors que prioritzen l'ús habitual del carrer en primer lloc i el dels parcs en segon lloc són: les dones, el grup de major edat (45 a 59 anys) i les persones d'estatus social baix. En canvi, l'ús habitual de la muntanya és majoritari entre els homes, entre un segment més ampli d'edat (35 a 59 anys) i entre els d'estatus social alt.

S'ha preguntat també sobre la suficiència o no d'equipaments esportius i de la demanda d'instal·lacions esportives al barri. Els resultats indiquen que hi ha un 56% d'enquestats que considera que les instal·lacions esportives al barri són insuficients, enfront d'un 30% que les considera suficients.

Entre els que les consideren insuficients, hi ha més practicants esportius –i entre aquests, més practicants regulars. Es mostra un equilibri entre homes i dones. Els sectors més crítics són la franja d'edats entre 25 i 34 anys i les persones procedents dels estaments socials baixos.

Entre els que consideren suficient l'actual oferta, hi ha majoria d'homes, de joves entre 15 i 19 anys i de persones d'estatus social alt i mitjà.

Les altres enquestes consultades destaquen nivells d'acceptació similars. En el conjunt de l'estat espanyol (GARCIA FERRANDO, M., *op.cit.*), els que consideren que les instal·lacions esportives al barri són insuficients són el 60% i a Catalunya (Secretaria General de l'Esport, *op. cit.*), un 50%.

A l'hora de reclamar quins són els tipus d'instal·lacions que s'haurien de

construir en primer lloc (es donen dues opcions, en primer lloc i en segon lloc), les piscines i els poliesportius coberts són, amb molta diferència respecte a d'altres equipaments, els més citats com a preferències del total de la població. Aquesta dada, que es manté des de 1989, coincideix també amb la demanda d'equipaments que apareix en l'enquesta d'esports de la Generalitat (*op.cit.*), tant pel que fa a les dades del total de població com en les de les ciutats de més de 200.000 habitants.

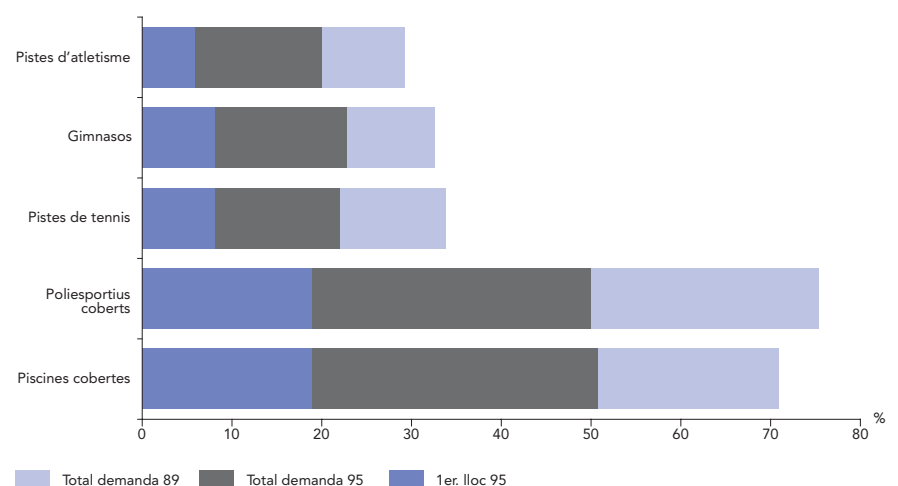
Continuant amb l'enquesta del 1995, els altres tipus d'instal·lacions que segueixen a les piscines i els poliesportius coberts com a demanda prioritària són les pistes de tennis i les sales de gimnàstica. Quan el rànquing d'instal·lacions més sol·licitades es refereix al total de respostes (la demanda en primer lloc més la deman-

da en segon lloc), es mantenen igualment molt per sobre les piscines cobertes i els poliesportius coberts i varia l'ordre de la resta d'instal·lacions (gràfic 17).

Les dones demanen més piscines cobertes i els homes més poliesportius coberts. També entre els diferents sectors d'edat es mostren algunes variacions significatives: en el grup de 15 a 19 anys és més alta la demanda de pistes de tennis i camps de futbol; entre els de 25 a 34 és superior la demanda de poliesportius coberts i de pistes d'atletisme; i els de major edat, 45-59 anys, són els que demanen més pistes a l'aire lliure. Entre estaments socioeconòmics no es veuen diferències significatives.

És interessant comprovar com en fer la comparació de la demanda d'equipaments amb les activitats esportives més practicades, veiem com es va confir-

Gràfic 17
Demanda d'espais esportius
(Base: total població)

mant una mateixa tendència: allò que més es practica és el que més es continua demanant.

L'esport és un dels temes de major interès entre els ciutadans

L'interès per l'esport, en un sentit ampli, es manté estable respecte del 1989, amb un mateix índex percentual de persones que tenen bastant interès per l'esport: 48%. En canvi, es mostren diferències en els extrems, hi ha un important descens del màxim interès (8 punts), que es desplaça de forma inversament proporcional cap al poc/genys d'interès (que augmenta 7 punts). Aquest fet mostra paral·lelisme amb la consolidació de la pràctica regular, en front del descens dels practicants ocasionals i l'augment dels no practicants esportius. Caldria dir que l'enquesta del 1989 se situa en el període preolímpic, on les perspectives dels Jocs Olímpics van fer que l'esport fos un tema d'especial transcendència entre la ciutadania, que va demostrar un interès fora de tot dubte.

El col·lectiu dels més interessats (molt i bastant) en l'esport està format per homes, joves de 15 a 19 anys, amb el nivell d'interès més alt, i els de 25 a 34 anys, que són els que mantenen l'estabilitat pel força interès.

Les dones mostren força desinterès per l'esport, i també el ventall d'edats que van des dels 35 als 59 anys.

L'estatus social alt, mitjà i mitjà baix es reparteix entre el molt interès, mentre que el bastant interès és homogeni entre

tots els segments socials. El poc/genys d'interès mostra un percentatge més alt entre l'estatus social baix.

Quant a l'esport com a tema de conversa o d'informació en relació a d'altres temes, les dades (gràfic 18) ens mostren que aquest ocupa el primer lloc. Els sectors que motiven aquesta tendència són amb major proporció els homes, els joves de 15 a 24 anys i les persones d'estatus social mitjà i baix.

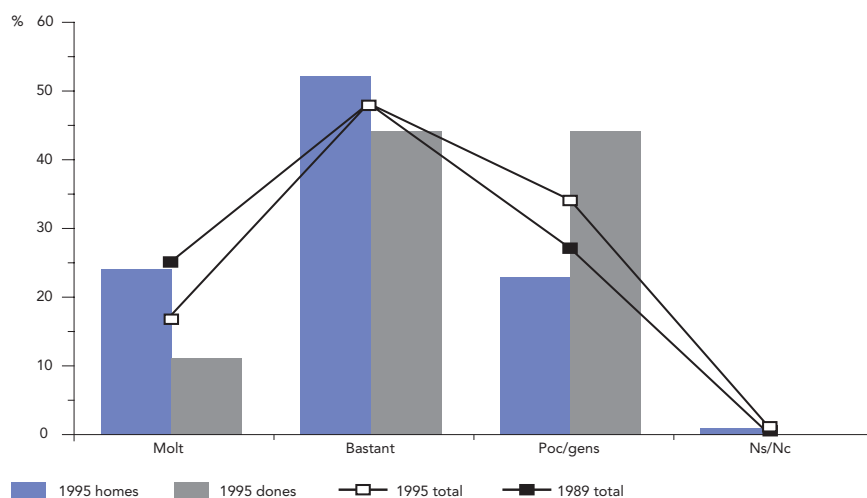
El contrast amb les preferències de les dones és radical, ja que passa a ser un dels temes menys freqüents en les converses i del qual es consideren menys informades. Aquest interès per l'esport disminueix també a mesura que avança l'edat dels enquestats. És significatiu també com aquests sectors menys interessats en l'esport (dones, edats més avançades i estatus social baix) mostren

també elevats percentatges de no resposta en aquesta pregunta.

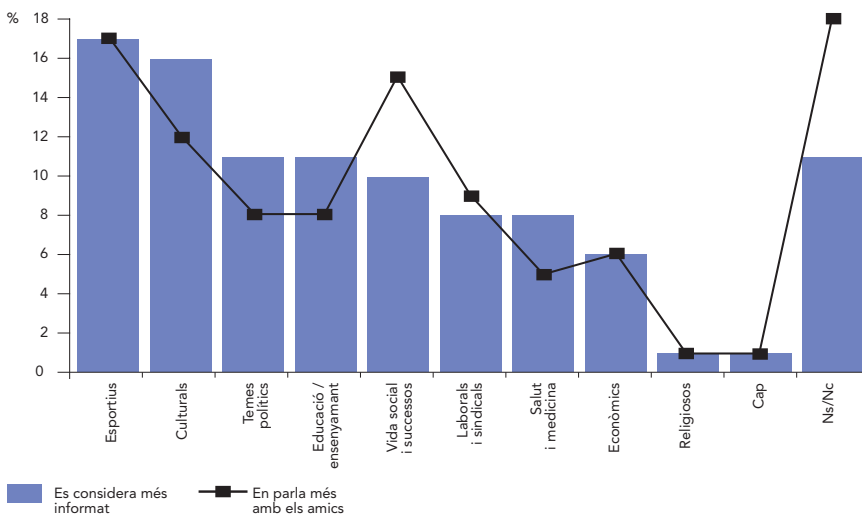
Comparant el rànquing entre els diferents temes que es consideren amb millor informació i els que motiven més conversa, veiem com l'esport és dels pocs temes que es mantenen en igual posició. En el rànquing dels temes que més es parla amb amics, destaquem com a opció que se situa en segon lloc el Ns/Nc.

En l'enquesta s'ha volgut conèixer també com s'utilitzen els recursos per informar-se sobre els serveis esportius. Del total de la població, un 42% sap on ha d'anar per informar-se. Les vies d'informació amb més ús per part d'aquests ciutadans són les pròpies instal·lacions esportives i els serveis municipals (d'entre els quals destaca *Barcelona Informació*, 010).

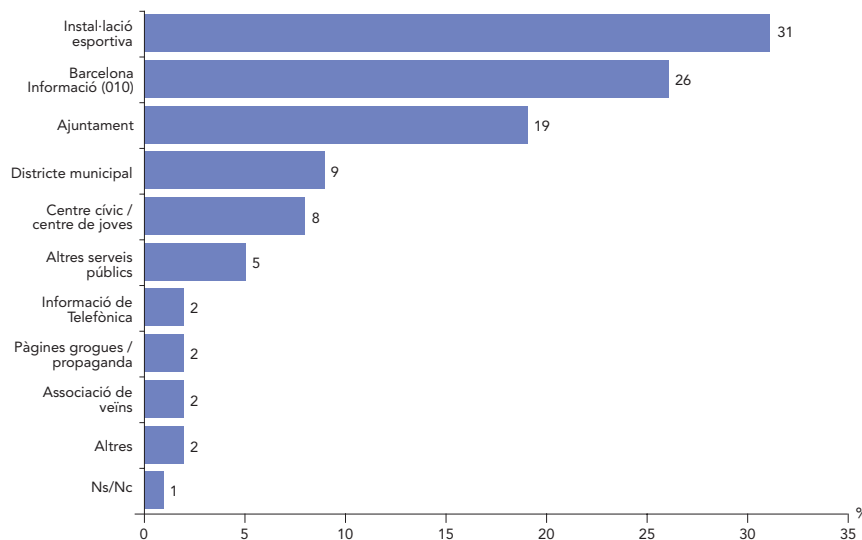
Gràfic 18
Interès per l'esport 1989-1995
(Base: total població)

Gràfic 19
Sobre aquests temes, de quins es considera més informat i de quins parla més amb els amics, 1995
 (Base: total població)

Gràfic 20
Utilització dels recursos per informar-se sobre els serveis esportius, 1995
 (Base: saben on informar-se)

Per una altra banda, en preguntar a tots els enquestats si creuen que l'Ajuntament informa suficientment sobre les activitats i instal·lacions esportives, un 60 % considera que no informa prou.

Entre els que sí que saben on informar-se sobre serveis esportius, s'observen algunes diferències socials en relació a l'ús dels recursos. Els serveis d'informació ciutadana són més utilitzats per persones d'estatus social alt i mitjà i majoritàriament adultes; mentre que els d'estatus social baix i els més joves s'adrecen per informar-se a les pròpies instal·lacions esportives.

La meitat dels barcelonins assisteix a espectacles esportius en viu i tres quartes parts els segueix per televisió

Més enllà de ser una forma activa d'utilització del temps de lleure, l'esport és també per a la població de Barcelona un espectacle que segueix, ja sigui directament o a través dels mitjans de comunicació.

L'assistència directa a les manifestacions esportives aplega el 50% de la població, encara que amb diferents nivells d'assiduitat. Aquesta dada es correspon amb similitud amb les enquestes sobre hàbits esportius, citades anteriorment, realitzades a l'Estat espanyol (51%) i a Catalunya (52,3%). En canvi, en comparació amb les mateixes enquestes, hi ha diferències entre els que assisteixen a espectacles esportius amb més freqüència: a Barcelona són el 10% men-

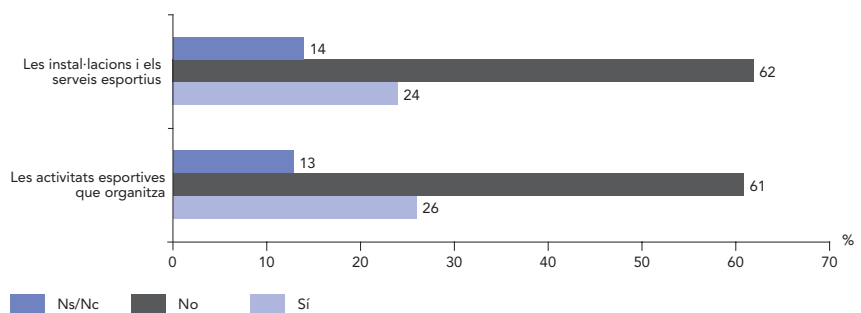
tre que a Catalunya el 16,6% i a la totalitat de l'Estat espanyol el 8%. Aquesta major assiduitat a Catalunya, l'atribuïm al gran nombre de clubs esportius existents (aproximadament 10.000), la major part dels quals promou manifestacions esportives periòdiques i té un gran nombre de seguidors i afeccionats locals. Aquest és un fenomen molt més arrelat a la resta de poblacions catalanes que no pas a la ciutat de Barcelona.

Quan el seguiment de l'esport-espectacle, es fa mitjançant la TV, i el nombre d'espectadors augmenta. Només un 28% dels enquestats afirma no veure mai programes esportius a la televisió i un 35% considera que el temps que la TV dedica als esports és excessiu. Entre aquest sector hi ha predomini de dones i major percentatge de persones a partir de 35 anys. Els adeptes als programes esportius per la TV, amb un important segment de seguidors de partits de futbol, són en major quantitat homes i els joves de 15 a 19 anys. Aquests són també els que més pensen que el temps que la TV dedica als esports no és excessiu.

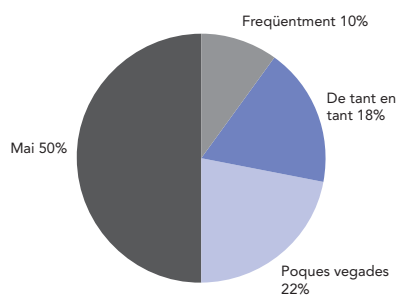
El seguiment de la premsa esportiva no és tan majoritari com el de la TV. Un 13% n'és lector habitual i un 19% la llegeix de tant en tant. En aquest cas l'*Enquesta d'esports de Catalunya* assenyala un 14% de lectors habituals i un 15% d' esporàdics, i l'enquesta de la Regió Metropolitana de 1990⁷ mostra un 18,5% de lectors, sense especificar-ne la freqüència.

7. Enquesta metropolitana de Barcelona 1990: Condicions de vida i hàbits de la població (nov. 1992).

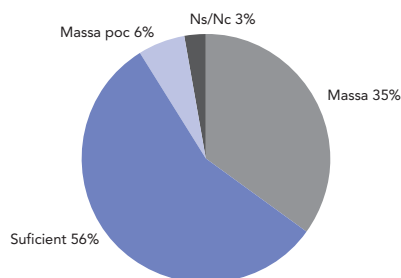
Gràfic 21
L'Ajuntament informa suficientment sobre:
(Base: total població)

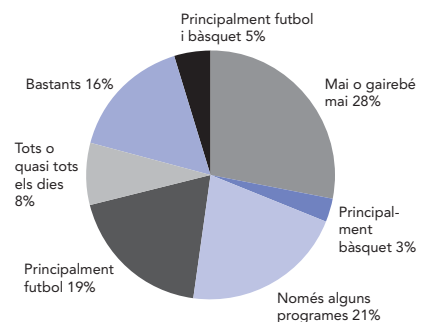
Gràfic 22
Assistència a manifestacions i espectacles esportius, 1995
(Base: total població)

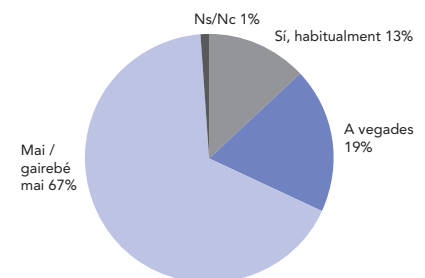
Gràfic 24
Temps que dedica TV a l'esport, 1995
(Base: total població)

Gràfic 23
Acostuma a veure programes esportius a la televisió?, 1995
(Base: total població)

Gràfic 25
Lectura de la premsa esportiva, 1995
(Base: total població)

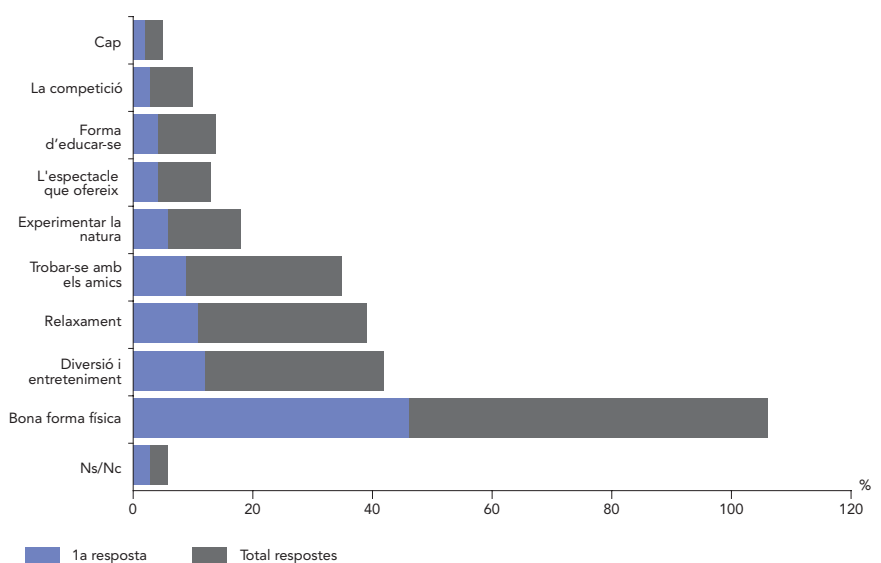
Quant al paper de les dones en el seguiment de l'esport com a espectacle, hem vist que, en general, aquestes el segueixen menys que els homes, però amb certes diferències. L'audiència de programes esportius per TV és la que té major nombre de dones: un 23% veu alguns programes, un 30% els segueix amb més assiduitat i la resta, un 43%, mai o quasi mai. A l'extrem oposat hi ha la lectura de la premsa esportiva, que un 85% de dones no llegeix mai. L'assistència a manifestacions esportives "en viu" es troba en un punt intermedi: hi ha un 34% de dones que hi assisteix, però només el 6% ho fa amb freqüència.

Els homes, els joves de 15 a 19 anys i els que practiquen esport més regularment són els que tenen els índexs més alts en el seguiment de l'esport-espectacle, tant pel que fa a l'assistència en directe, com a l'audiència per TV, com a la lectura de premsa esportiva.

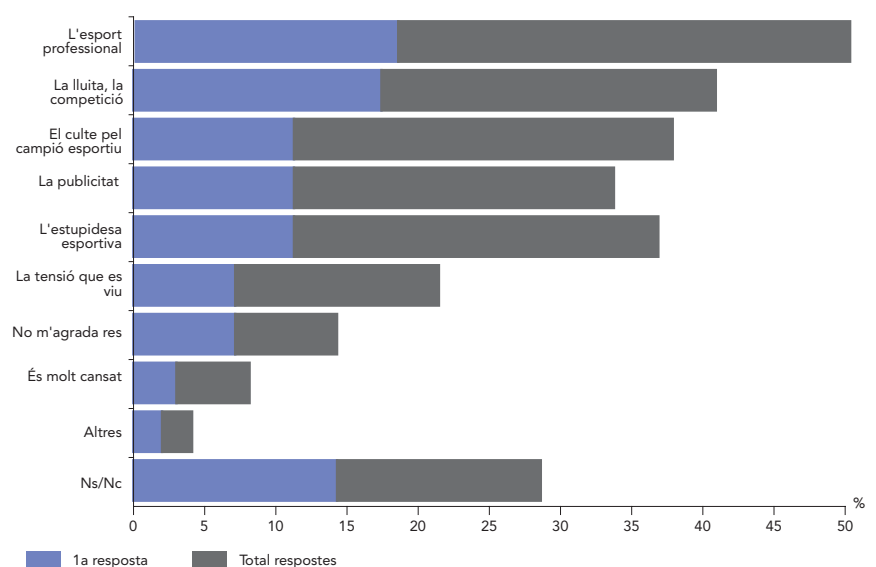
En relació a l'esport, en general, els barcelonins i barcelonines opinen:

- S'hauria de fomentar més l'esport per a tothom, encara que el percentatge dels que opinen això (68%) l'any 1989 era superior (75%).
- L'Ajuntament de Barcelona dedica ara més recursos econòmics a l'esport que l'any 1989. Tot i així pensen que se n'hi hauria de dedicar més.
- La pràctica esportiva és molt beneficiosa, tant pels seus beneficis individuals com pels socials. Es manifesta un alt nivell de valoració de l'activitat física i

Gràfic 26
Opinions sobre els beneficis de l'esport, 1995
(Base: total població)

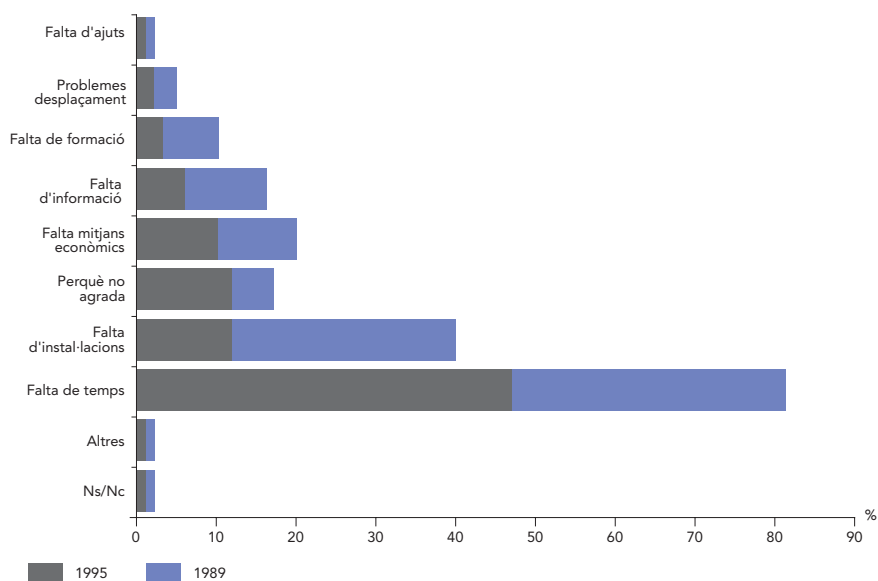
Gràfic 27
Opinions sobre el que menys agrada de l'esport, 1995
(Base: total població)

Gràfic 28

Per què creu que a Barcelona no es fa prou esport (principal motiu), 1989-1995

(Base: total població)

l'esport (amb percentatges al voltant del 80%).

- Després dels Jocs Olímpics a Barcelona ha millorat molt el nivell esportiu, ha augmentat l'interès per l'esport i la pràctica esportiva és més habitual. Tres de cada quatre enquestats està d'acord amb aquesta opinió.

- L'Ajuntament ha fet un important esforç en la construcció d'instal·lacions en els darrers anys, però que a Barcelona continuen faltant instal·lacions esportives. Això ho pensa més de la meitat dels ciutadans. En canvi, és molt baix el percentatge de persones que pensen que el motiu pel qual hi ha gent a Barcelona que no fa prou esport és la manca d'ins-

tal·lacions (12% l'any 1995, i 28% l'any 1989).

- Si a Barcelona la gent no fa prou esport, és per manca de temps (el mateix motiu que s'argumenta com a majoritari per no fer esport un mateix).

BIBLIOGRAFIA

- MARCOS ALONSO, J.: *Pràctica esportiva i actituds envers l'esport a la ciutat de Barcelona. Enquesta sobre els comportaments esportius de la població adulta barcelonina (15-59 anys). Primer informe.* Ajuntament de Barcelona, Àrea d'Esports. Juliol 1989.
- Ajuntament de Barcelona, Àrea d'Esports: *Sondeigs sobre els hàbits esportius de la població barcelonina, maig 1990 i juny 1991.*
- Generalitat de Catalunya. Direcció General de Salut Pública, Consell Assessor sobre Activitat Física i Promoció de la Salut:

Activitat física i promoció de la salut. Llibre Blanc (edició provisional). Departament de Sanitat i Seguretat Social. Barcelona, 1990.

- Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona i Diputació de Barcelona: *Informe sobre l'enquesta de la regió metropolitana de Barcelona, 1990. Condicions de vida i hàbits de la població.* Primers resultats relatius al municipi de Barcelona. Bellaterra, febrer 1991.

- ARIAS, A., BORRELL, C.: *Enquesta de Salut de Barcelona 1992-1993. Resultats principals.* Ajuntament de Barcelona, Àrea de Salut Pública. Març 1994.

- BORRELL, C., PASARIN, I., PLASENCIA, A.: *Enquesta de Salut de Barcelona 1992-93.* Estadístiques de Salut núm. 23. Ajuntament de Barcelona, 1995.

- GARCIA FERRANDO, M.: *Los españoles y el deporte (1980-1990). Un análisis sociológico.* Instituto de Ciencias de la Educación Física y el Deporte, Ministerio de Educación y Ciencia. Madrid, 1991.

- MÚGICA, J.A.: *Enquesta sobre la pràctica d'activitats físico-esportives a Catalunya.* Documents del Pla Director d'Instal·lacions i Equipaments Esportius de Catalunya. Generalitat de Catalunya. Departament de la Presidència. Secretaria General de l'Esport. Barcelona, 1995.